
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

המוות השחור - 39174

תאריך עדכון אחרון 03-07-2018

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: היסטוריה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 2019

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר צפריר ברזלי

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: tzafir.barzilay@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום שני, 12:00-13:00

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

המוות השחור היווה נקודת מפנה בהיסטוריה האירופאית - בין רבע לשליש מהאוכלוסייה מצאה את מותה במגפה, ורבים נוספים נפגעו בהתפרצויות חוזרות שלה. שינוי דמוגרפי אדיר זה הביא לתמורות חברתיות רחבות היקף: חלוקה מחדש של משאבים והתמקצעות היצור החקלאי, עיור מוגבר, עליה במוביליות החברתית, ושינויים במבנה המשפחה והקהילה. תופעות אלו חייבו עיצוב מחדש של קבוצות ומוסדות חברתיים שהתקיימו בימי הביניים, כגון גילדות ובעלי מקצוע, אצולה, קבוצות מיעוט, ומוסדות דתיים. מטרת הקורס היא לבחון את ההתפרצות הראשונית של המגפה בשנים 1347-1351, ואת השלכותיה החברתיות. כמו כן, הקורס יעמוד על מצבה החדש של החברה במערב ומרכז אירופה לאחר התפרצות המגפה, ויצביע על השינויים המרכזיים שחלו בה במהלך מאה וחמישים השנים האחרונות של ימי הביניים.

מטרות הקורס:

1. תרגול קריאה וניתוח של מקורות ראשוניים (לרוב בתרגום).
2. דיון באפשרות ובמגבלות שמציעים מקורות אלו לשם הגעה לתובנות היסטוריות.
3. הכרה של התהליכים החברתיים המרכזיים שהתחוללו בעקבות המגפה בחברה האירופאית בימי הביניים המאוחרים.

תוצרי למידה

בסימום של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. הסטודנטים / סטודנטיות ידעו לקרוא ולנתח מקור ראשוני.
2. הסטודנטים ידעו להסביר מהם השינויים החברתיים המרכזיים שהתרחשו בימי הביניים המאוחרים בעקבות המגפה, וכיצד היסטוריונים לומדים עליהם.

דרישות נוכחות (%) :

85% (12/14)

שיטת ההוראה בקורס: תרגיל - קריאת מקורות ודיון בכיתה.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. החברה האירופאית במאה ה-14: רקע (גיאוגרפיה, דמוגרפיה, מוסדות)
2. התפרצות המגפה: מאפיינים 1 (התפשטות גיאוגרפית, דרכי הפצה, עיר וכפר)
3. התפרצות המגפה: מאפיינים 2 (אפידמולוגיה: בעלי חיים נשאים ומפיצים, תסמינים, הדבקה, חזרת המחלה)
4. התפרצות המגפה: התגובות הראשוניות (הלם, בריחה, פנייה לסמכות דתית)
5. התפרצות המגפה: השלכות חברתיות מידיות 1 (התערעורתם של מוסדות דתיים ופוליטיים, התערעורת הסדר העירוני)
6. התפרצות המגפה: השלכות חברתיות מידיות 2 (פלגלנטים, רדיפת מיעוטים)
7. התפרצות המגפה: התעשתות והתמודדות (מענה רפואי, התארגנות מחדש של הרשויות, תגובת

- הכנסייה)
8. השלכות המגפה: כלכלה 1 (חלוקה מחדש של משאבים, שינויים במחירי הקרקע, העבודה והסחורות, נטישה של אזורי הכפר)
9. השלכות המגפה: כלכלה 2 (מרידות איכרים, חוקי מותרות, משבר האצולה)
10. השלכות המגפה: שינויים דמוגרפיים (שינוי גיל הנישואין ומבנה המשפחה)
11. השלכות המגפה: העיר (העיוור והתרבות העירונית, הגילדות, התחזקות מעמד הסוחרים)
12. השלכות המגפה: שינויים תרבותיים 1 (רפואה, שקיעת התרבות הסכולסטית)
13. השלכות המגפה: שינויים תרבותיים 2 (דת פופולרית, תרבות חילונית)
14. סיכום: מהם השינויים המרכזיים שחלו בחברה של מערב ומרכז אירופה בימי הביניים המאוחרים, ומה חלקה של המגפה בכך?

חומר חובה לקריאה:

Aberth, John, ed. *The Black Death: The Great Mortality of 1348-1350: A Brief History with Documents*. New York: Palgrave, 2005.

Horrox, Rosemary, ed. *The Black Death*. Manchester and New York: Manchester University Press, 1994.

אלמנצי, יוסף (מעתיק מכתב היד). אבני זיכרון, עורך: שמואל דוד לוצאטו. פראג: לנדאו, 1841.

בוקאצ"ו, ג'ובאני. דקאמרון. עורכים: אריאל רטהוז, ענת שפיצן, תרגום: גאיו שילוני ואריאל רטהאוז. ירושלים: כרמל, 2002.

ברקאי, רון. "על מות ילדים במגפה השחורה." מתוך: נשים, זקנים וטף: קובץ מאמרים לכבודה של שולמית שחר. עורכים: מירי אליאב-פלדון ויצחק חן (ירושלים: מרכז שזר, 2001), 67-84.

חומר לקריאה נוספת:

Carmichael, Ann G. *Plague and the Poor in Renaissance Florence*. Cambridge: Cambridge University Press, 1986.

Cohn, Samuel K. Jr. "Popular Insurrection and the Black Death: A Comparative View." In *Rodney Hilton's Middle Ages: An Exploration of Historical Themes*. Edited by Christopher Dyer, Peter Coss, and Chris Wickham, 188-204. New York: Oxford University Press, 2007.

———. "The Black Death and the Burning of Jews." *Past and Present* 196 (2007): 3-36.

Herlihy, David. *The Black Death and Transformation of the West*. Edited by Samuel K. Cohn Jr. Cambridge: Harvard University Press, 1997.

Huppert, George. *After the Black Death: A Social History of Early Modern Europe*. Bloomington: University of Indiana Press, 1998.

Klapisch-Zuber, Christiane. "Plague and Family Life." In *New Cambridge Medieval History*, vol. 6, 124-154. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.

Wray, Shona Kelly. *Communities in Crisis: Bologna during the Black Death*. Leiden: Brill, 2009

ברויאר, מרדכי. "המוות השחור ושנאת ישראל." מתוך: שנאת ישראל לדורותיה: קובץ מאמרים. עורך: שמואל אלמוג (ירושלים: מרכז זלמן שזר, 1980), 159-171.

ברזלי, צפריר. "המגפה השחורה באראגון: עיון בכרוניקה יהודית." היה היה 8 (2011), 53-71.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 10 %
השתתפות 30 %
הגשת עבודה 0 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 60 %
מבחן בית

מידע נוסף / הערות: